

Випуск № 27 (1 травня)

Вінниця – Львів – 2017 р.

ПЕРЕДМОВА

Електронна збірка видана проектом «Дерево казок» за підтримки проекту «Казка». У 27 номері зібрано 10 чудових народних казок у яких описуються пригоди сміливих молодців. Їхній шлях сповнений небезпек, проте розум, кмітливість та вірні друзі допомагають їм подолати всі труднощі. Мандруйте захоплюючим світом казок разом з нами!

Збірка «Дерево казок» – це серійне щомісячне електронне видання, що розповсюджується абсолютно безкоштовно.

Своє життя збірка розпочала 1 березня 2015 року.

ПРОЕКТ «ДЕРЕВО КАЗОК»

(<https://derevo-kazok.org>)

«Дерево казок» – величезний безкоштовний архів авторських та народних казок, які ви можете прочитати українською мовою. Тут ви знайдете не лише українські казки, а й казки інших країн. Проект складається з 4-х основних розділів: українська народні казки, казки народів світу, казки українських авторів та казки авторів світу. Автор та адміністратор проекту – *Лук'янюк Євген*.

Наші контакти:

derevokazok@gmail.com – головна адреса ел. пошти.

Приєднуйтесь до нас:

Ми на Facebook: <https://www.facebook.com/derevokazok>

Ми в Twitter: <https://twitter.com/KazkuPpUa>

Ми на GooglePlus:

<https://plus.google.com/communities/102303859954667667228>

Ми Вконтакті: http://vk.com/derevo_kazok

ПРОЕКТ «КАЗКА»

(<http://kazka.in>)

Сайт «Казка» розпочав свою діяльність в 15 жовтня 2011 року. Наша діяльність була спрямована на пошук всіх казок, що написані чи перекладені українською мовою, це могли бути і народні, і авторські твори. Ми також звертали увагу на аудіо, часом на відеокказки. Загалом нас цікавив будь-який контент чи медіа, що має стосунок до казок. Але з 1 січня 2016 року ми вирішили зосередитись на авторських казках. Ми змінюємо дизайн і концепцію сайту. Починаємо не тільки колекціонувати казки, а і пропагувати авторів цих казок. Долучаємось до розвитку сучасної української літератури в вузькій ніші – казки. Ми не відмовляємось і від перекладів творів іншомовних авторів на українську мову, отже, прагнемо пропагувати всю авторську казкову літературу.

Контакти:

ua@kazka.in – адреса ел. пошти.

Ми на Facebook: <https://www.facebook.com/Kazka.in>

Ми в Twitter: <http://twitter.com/Kazkain>

Засновник проекту – **Тарас Амброз**

ЗМІСТ:

Кара за лиходійство (<i>таджицька казка</i>)	4
Удовенко (<i>туркменська казка</i>).....	6
Троє псів і вовк (<i>таджицька казка</i>).....	14
Королевич Мирко (<i>українська казка</i>).....	15
Розум старого батька (<i>туркменська казка</i>).....	22
Чому олень уникає ведмежого сліду (<i>ескімоська казка</i>)	25
Гриць і змія (<i>українська казка</i>)	25
Жменя (<i>грузинська казка</i>)	35
Шаман і мисливець(<i>ескімоська казка</i>).....	37
Дівчина і місяць (<i>бурятська казка</i>)	41

Кара за лиходійство

(таджицька народна казка)

Жив на світі чоловік. Збирав він хмиз по чагарях, возив верблюдом на базар, продавав людям, тим заробітком і перебивався з своєю родиною.

І ось одного разу застала його в степу ніч. Вирішив він заночувати в караван-сараї.

А тієї ночі спинилися там купці з чужого краю. Розпалили багаття, наварили їсти, повечеряли, виспалися та й ізслизли, а вогнище залишили.

Здійнявся вітер, розвіяв по двору іскри, і караван-сарай охопило полум'я. Згоріло все ущент. Насилу той чоловік урятувався.

Глянув, а на купі приску гад у кільце звивається. Стало йому шкода того гада. Подумав, що хоч і жалить він людей, а все ж таки жива істота. Дай, думає, врятую. Знайшов довгу гілляку, прив'язав до кінчика торбу й наставив гадові, а той ураз і шуснув у неї.

Поклав чоловік торбу на землю й каже:

– О, створіння земне, хоч ти й коїш людям зло, та зглянувся я над тобою й врятував з вогню. Плазуй тепер своєю дорогою.

А гад виповз із торби, обвився довкола чоловіка й зашипів:

– За добро ніколи не платять добром. Ось і за твоє добродіяння я заподію тобі зло!

Як не благав чоловік, а гад дедалі тугіше обвивався довкола шиї і шипів:

– Мовчи й змирися, бо з давніх-давен у нас ведеться за добро платити злом! Якщо не віриш мені, знайдімо трьох свідків і спитаймо в них. Коли по-моєму вийде, я тебе з світу зведу, а як по-твоєму ти мене.

І ось поніс чоловік гада свідків шукати. Ішли вони, йшли, аж дійшли до річки. Стали на

березі й питаються у води:

– Чи за добро платять добром?

А вода їм на те:

– Ніколи не бачила, щоб за добро добром платили, а надто люди. Я омиваю весь білий світ, очищаю його від усякого людського паскудства. І самих же людей обполіскую з голови до ніг, а вони ще й плюються в мене. Я стільки добра їм роблю, а вони не цінують моєї живодайної сили, нехтують мною. Тому за добро не варто платити добром, надто людям.

Гірко стало чоловікові, а гад ще тугіше здавив йому шию, й рушили далі. І опинилися вони в пустелі. А там, скільки око бачить, живої душі довкола не видно. Тільки сама-одна тополя росте в тій пустелі. Стали вони під деревом та й питають

– Чи треба за добро добром платити?

І мовило їм дерево:

– Не слід за добро платити добром, тим паче людям. Ось живу я в пустелі, й кожен подорожній рятується від спеоти б моєму затінку. А як пересидить пал і рушає йти, то ще й гілку відчахне на держак до сокири чи до мотики. Отак мені люди віддячують за добро. Не варто ж і їм добра робити.

Похилив чоловік голову й подався з гадом далі. Довго довелося йти, доки вийшли вони в долину. А в долині корова пасеться. Підходять до неї й питають:

– Чи треба за добро добром віддячувати?

А корова й каже:

– Яка може бути віддяка добром за добро, а надто людині. Десять років служила я своєму господареві: щороку по телятку приводила, а скільки молока дала – й не злічити. І ось постаріла, виснажилася, вим'я присохло. Перестав мене господар годувати, вигнав з двору, аби сама собі добувала поживу. Пасуся тут місяць, другий, вже й поправилася. Аж приводить мій господар різника глянути, чи пора мене різати. Отак мені люди віддячують за все те добре, що для них зробила. Не треба їм робити добра.

Стало чоловікові зовсім зле.

– Ну що, пересвідчився, що за добро ніхто не платить добром? – прошипів гад.– Змирися з своєю лихою долею.

Став чоловік благати гада:

– Змилуйся наді мною. Адже ти знаходив цих свідків. Дай тепер мені

змогу самому знайти хоч одного, а тоді вже роби зі мною, що знаєш.

Погодився гад, і рушили вони далі. Йдуть, аж назустріч їм лисиця. Спинає її чоловік і питає:

- Чи треба за добро платити добром?
- Ніхто за добро добром не платить, – одказує лисиця.
- Ось ти і вчетверте пересвідчився, що за добро не платять добром, – зловтішно зашипів гад. – Тепер тобі кінець.

Почула це лисиця та й питає гада, за віщо той хоче звести чоловіка із світу. Гад і переповів їй усю оказію від самісінького початку. Тоді лисиця й мовить:

- Щось не віриться мені. Ти кажеш, що чоловік вирятував тебе з вогню торбою. Яка ж вона, дай хоч гляну на неї?

Гад показав їй торбу, а лисиця знов своєї:

- Ой, брешеш ти. Хіба ж ти вмістишся в цій торбі? Не повірю, доки на свої очі не побачу.

Гад, не довго думаючи, шаснув з чоловікової шиї в торбу. А лисиця звеліла чоловікові зашморгнути торбу й сказала йому таке:

- Тепер убий гада! І ніколи більше не роби добра злобителям та лиходіям!

Отак і порятувався чоловік од напасті.

* ***Караван-сарай*** – заїзд для караванів, приміщення з двором для відпочинку подорожніх, як колись на Україні корчма.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/kara-za-lihodijstvo-tadzhicka-kazka.html>

Удовенко

(туркменська народна казка)

Була собі одна вдова, і мала вона сина. Ніхто не міг зрівнятися з ним – такий хоробрий був цей юнак, такий дужий. І через те що він був справжній **пехлеван**, з ним приятелювали син бая та син купця.

Якось, розважаючись, натрапили вони на криницю й побачили біля неї чийсь величезні сліди. Зазирали юнаки в криницю, а звідти їх так і обпекло жаром.

- Це ж, – пораділи хлопці, – ми дева знайшли. Вбиймо його й заберімо весь скарб, усі девові пожитки!

Отак вони собі надумали та й пішли по домівках, а наступного дня захопили довжелезну мотузку й знову подалися до криниці.

– Полізу,– каже баїв син,– я перший ще й дева уб'ю.

Обв'язався довкола себе мотузкою, й почали товариші опускати його вниз. Аж невдовзі став баїв син смикати ту мотузку й репетувати:

– Ой, тягніть мене швидше нагору, бо спечуся!

Витягли його друзі, а син купця й каже:

– Не буде з тебе пуття! Такої слави собі наробив! А спускайте-но мене в криницю!

Обв'язався мотузкою купців син, узяв у руку шаблю, й почали його друзі опускати вниз. Та ледве-но вони його опустили, як почувся лемент:

– Ой, горю, ой, зовсім обсмалився!

Витягли його з криниці, удовин син і каже:

– Спускайте мене і не витягайте, хоч як я кричатиму, навпаки, ще швидше опускайте.

Обмотався удовенко мотузкою, захопив шаблю та й поліз униз. А баїв син із сином купця опускали його доти, аж поки він не дістав самісінького дна.

Бачить удовенко, що тут криниця аж геть широка, а неподалік сидить прекрасна пері і біля неї спить дева.

Побачила пері хлопця та й каже:

– Ой, юначе, вбий цього дева, поки він спить, а мене виведи на білий світ.

– Гаразд, я виведу тебе на білий світ, але сонного дева не вбиватиму. Я ж не підлий. Треба розбудити його, і я позмагаюся з ним.

Удовенко штурхонував дева, потім смикнув за ногу, але розбудити не зміг. Тоді він штрикнув його в п'яту гострим кінчиком шаблі, і дев схопився на ноги. Коли ж побачив, що йому загрожує юнак, то схопив булаву й так замахнувся, аж у долівці яму вибив. Удруге замахнутися дев не встиг, бо юнак ударив його по голові шаблюкою...

Дав знак удовенко своїм приятелям, і вони потягли мотузкою все девове золото й срібло. Пері й каже:

– Якщо твої товариші витягнуть мене першою, то тебе тут покинуть. Спершу хай витягнуть нагору тебе, а тоді вже мене рятуватимеш.

– Ба ні,–одказав юнак,– як це я полізу перший, а вже потім тебе

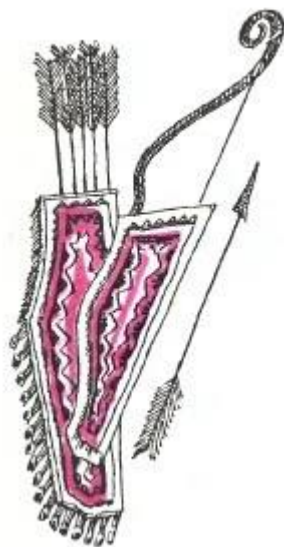

витягатиму? Так може зробити тільки боягуз. Спочатку полізеш ти, а тоді – я.

Обмотав удовенко мотузкою стан красуні, і його прїятелі потягли її з підземелля. Як побачили писаної краси пері, то так і занімїли. А тоді порадилися й вирішили: «Не витягаймо удовенка на білий світ. Заберімо краще один усе багатство, а другий пері».

Отож узяли та й закинули мотузку геть, а потім метнули жереб: кому випаде пері, а кому – багатство. Синові бая дісталася красуня, а скарби забрав син купця. Порозходилися вони по домівках та й зажили собі любенько.

Тільки бідна вдова даремно виглядала свого сина. Нарешті не витримала й пішла до сина купця, але так нічого й не дізналася. Подалася тоді вона до сина бая – і той нічого доброго їй не сказав. А коли вдова побачила пері, в її серце закралася тривога. Заплакала гірко безталанна жінка та й пішла додому.

А тепер послухаймо про удовенка, який залишився під землею.

Роздивився він довкола, та не побачив нічого такого, що допомогло б йому вибратися на білий світ. А як на те, не мав він ні їжі, ні питва. Голод і спрага зовсім замучили його, і він заснув тільки наступного дня. І приснився йому сон, ніби хтось каже: «Сьогодні в полудень упаде згори двоє баранів – девові на обід. Один – білий, другий – чорний. Якщо скочиш на спину білого, то він винесе тебе на білий світ, а плигнеш на чорного – попадеш на той світ».

Прокинувся хлопець і став чекати, чи не впадуть згори барани. Аж це летять. Підстрибнув хлопець, намагаючись ухопитися за білого, але впав на чорного барана, котрий чимдуж помчав його далеко від рідного краю.

Опинившись на тому світі, подався хлопець світ за очі. Ішов, ішов та й бачить: дайханин оре землю.

Привітав його удовенко, а дайханин і питає:

– Звідки, брате, йдеш та й куди?

– Та й сам не знаю, – одказує удовенко. – Давай-но я виорю за тебе ниву, а ти принеси мені підобідати.

– А принесу,– каже дайханин,– і їсти, і пити, тільки як оратимеш, не зчиняй галасу.

– Гаразд, я оратиму тихо, слова зайвого не зрону.

Пішов дайханин у село, вже й зовсім не видно його.

Ото хлопець і думає: «І чому це дайханин просив, щоб я орав тихо? А що, коли я закричу?» Та й крикнув:

«Гей, воли!»

Тільки-но почав орати, як із чагарника вискочило п'ять тигрів і люто напали на нього. «Так ось чому загадав мені дайханин тихо орати»,– подумав хлопець і, схопивши двох тигрів за загривок, стукнув їх лобами один об одного. Ці двоє тигрів так злякалися юнака, що замалим духу не пустились. А троє кинулися навікача, куди хто втрапив. Удовенко випріг волів і надягнув ярма тиграм на шию.

– Гей, агей! – гукнув він їм і став орати далі.

Дайханин, прийшовши знову, побачив, що юнак оре тиграми, й страшенно перелякався.

– Агей, брате, не бійся, підходь ближче! – крикнув юнак дайханинові, побачивши, що той стоїть віддалік.

Здивований дайханин боязко підійшов до хлопця, а той і питає:

– А що, приніс мені їсти?

– Та приніс ось.

– А тигрів прогнати чи й далі орати ними?

– Краще відпусти, хай ідуть та й не вертають!

Тоді юнак і каже тиграм:

– Щоб вашого й сліду тут більше не було. Навіть якщо оцей дайханин зчинить галас, ви не смієте його зачепити. Бо як

прийду роздеру вас на шмаття!

Юнак прогнав тигрів, а ті, задихані, чимдуж побігли в густі чагарі.

Дайханин поставив перед юнаком їжу, той пообідав і сказав:

– Дякувати тобі, піду я тепер своїм шляхом.

– Ходи здоровий! А ні – то залишайся. Є в нас хатина, найдорожчим гостем будеш!

– Та ні, треба йти. Бувай здоровий! – одказав юнак.– Спасибі за добре слово.

Та й пішов. Довго йшов чи ні, а трапилася йому дорогою висока чинара. Ліг під нею хлопець відпочити, коли чує, так жалібно запищали пташенята. «Чого б це вони?»–подумав юнак та й звів догори очі. Бачить – по стовбуру повзе здоровенний дракон. Вихопив удовенко дві стріли та й уцілив дракона. Той і впав під деревом, тільки так ударив хвостом об землю, що аж задвигтіло. Сконав дракон, а зморений юнак схилив голову й прикипів до землі.

А на тій чинарі та було гніздо чарівної птиці Симруг. І в той час, коли юнак спав, до гнізда поверталася сама птиця Симруг. Побачила вона хлопця й подумала: «То ось хто щороку забирає моїх пташенят. Ось я поквитаюся з тобою за це». Полетіла птиця Симруг, взяла важезну каменяку й тільки-но хотіла кинути на удовенка, як побачила, що її пташенята живі-здорові й літають собі любенько над хлопцем і щебечуть. Сіла тоді птиця Симруг з каменем на землю та й каже:

– Щороку хтось пожирав моїх пташенят. Аж це, виявляється, людина. Принесла я важезного каменя, щоб убити мого ворога. А ви все літаєте над ним і заважаєте мені.

– Гай-гай!.. Що ти кажеш! Цей хлопець порятував нас. Хіба ти не бачиш під деревом дракона? Юнак убив його, коли він повз до нашого гнізда.

Коли птиця Симруг почула це, вона сіла біля юнака й розставила свої широкі крила, щоб не пекло сонце й не заважало хлопцеві спати.

Прокинувся юнак і як побачив, що пташенята літають над ним і щебечуть, а птиця Симруг захищає його від сонця своїми крильми, то дуже здивувався.

А птиця Симруг і каже:

– Не дивуйся, юначе! Я не знала, що це дракон щороку пожирав моїх пташеняток. Тепер ти вбив мого ворога, і хоч би що я зробила, все одно не зможу віддячити тобі.

– Та що ти,– відповів хлопець,– я добре виспався біля твоїх пташенят, а тепер, коли твоя ласка, піду своїм шляхом далі.

– Коли так,– сказала птиця Симруг,– то проси в мене, що тобі заманеться.

– Нічого мені не треба, аби ти була здорова!

Висмикнула птиця Симруг кілька пір'їн і сказала:

– Оце тобі моє пір'я, бережи його. Стане тобі скрутно, спали одну пір'їну, і я негайно прилечу до тебе.

Попрощався хлопець з птицею Симруг та й знову вирушив у дорогу. Довго йшов чи й ні, а прийшов до одного міста й попросився в хатину небагатого чоловіка, який мешкав на околиці. Аж бачить юнак – мешканці міста повдягані в чорне. Ото й питає хазяїна:

– Чому це всі ваші городяни носять жалобу?

– Тому, – каже, – що нашим містом протікала річка, а тепер води не стало. У річищі оселився дракон, і щодня мешканці міста мусять давати драконові по дівчині, бо коли він її їсть, річищем тече хоч трохи води.

Дракон поїв уже всіх дівчат, завтра маємо вести до нього дочку падишаха. Через те всі вдяглися в жалобу.

– А де ж той дракон? – питає юнак.

– Підеш уподовж річки, то й знайдеш його аж у самісінькому передмісті.

Спорядився юнак та й пішов надвечір дорогою, як навчив хазяїн. Незабаром прибився й до річища. Дивиться, а там лежить величезний дракон. Став удовенко позад нього та й уцілив стрілою прямо в голову, а тоді вдруге, і втретє. А наостанок вихопив шаблю та відрубав драконові голову. Річищем так і зануртувала вода. А юнак вирізав із драконової спини ремінь та й пішов назад. Прийшов до того чоловіка, в якого зупинився, і завів з ним розмову, ніби нічого й не сталося.

Городяни ж, побачивши, що тече вода з кров'ю, здивувалися й вирішили: «Це хтось убив дракона». Все місто ожило від радісної новини. Побігли сказати падишахові, а той і загадує:

– Хай же прийде до мене той, хто вбив дракона, і я віддам за нього свою доньку.

Багато хто приходив до падишаха, кажучи:

– О, падишах, це я вбив дракона!

А падишах запитував їх:

– Чим посвідчиш?

Тільки ніхто не міг цього зробити, і всі з ганьбою поверталися додому.

Так і не знайшлося людини, котра вбила дракона. Тоді господар дому, де гостював удовенко, пішов до падишаха й розповів:

– О падишах, до мене в дім завітав гість. Розпитав мене, як знайти дракона, й пішов собі споряджений кудись. Мабуть, це він убив дракона.

– Мабуть, що так,– одказав і падишах,– бо якби це був мешканець нашого міста, то що ж він думав раніше, адже дракон згубив зі світу всіх наших дівчат.

Покликав падишах осавула та й наказує:

– Іди й приведи мені цього юнака!

Пішов осавул, привів хлопця до палацу, падишах і питає:

– А що, синку, це ти вбив дракона?

– Так,– каже юнак,– я. Це все, що я міг зробити для вас.

– Це дуже велика допомога,– мовить падишах,– але як ти доведеш, що вбив справді ти?

Дістає тоді юнак ремінь, що вирізав був із драконової спини, та й кладе перед падишахом.

– Цього, звісно, досить,– одказав падишах.– Слава тобі за твою звитягу! Віддаю за тебе свою дочку.

– О падишах,– відповів йому хлопець,– я не зробив нічого такого, за що варто було б віддавати за мене дівчину, котрій я допоміг як міг. До того ж твоїй доньці, мабуть, подобається інший юнак.

– Немає в неї нікого, хто б їй подобався. А якби й був, то я все одно віддав би її тільки за тебе.

– О падишах, якщо тільки в твоєї доньки є любий їй юнак, то було б непогано в цей радісний день влаштувати їхнє весілля. Адже і в мене десь є кохана дівчина.

І хлопець розповів падишахові про свою зустріч з пері.

– Гаразд,– сказав падишах,– будь тоді мені за сина, а я тобі – за батька. Адже в мене немає більше дітей, окрім доньки. Тепер же буде й донька, й син.

– Гаразд, я стану твоїм сином. Бо й у мене немає нікого, окрім старенької неньки.

З того часу оселився удовенко в палаці падишаха і став справжнім

шахзаде1. Хай він собі тепер розважається, їздить на лови, а ми послухаймо про синів бая та купця.

Син купця, запопавши усі девові скарби, день і ніч п'є та гуляє, а син бая все спонукає красуню пері, щоб вийшла за нього заміж. Тільки ж вона йому все відповідає:

– Ні, негоже так. Я заприсяглася тому юнакові. А в нас, у пері, є такий звичай: якщо присяглася, мусиш чекати щонайменше півтора року. Ось я й чекатиму його півтора року. Якщо мій юнак не прийде, ти зможеш тоді взяти мене за жінку.

Що робити синові бая – став чекати, поки мине ще рік, бо півроку вже пройшло.

А тим часом юному **шахзаде** привиділась уві сні птиця Симруг. Розповів юнак сон названому батькові, а тоді взяв та й спалив одну пір'їну. І в ту ж мить птиця Симруг опинилася перед ним. А юнак і просить її:

– Допоможи мені знайти хатину моєї старої неньки.

– Це неважко, – відповіла птиця Симруг. – Тільки забий спочатку семеро волів та наповни ті шкури водою, щоб і їжі було вдосталь, і води. Коли ж ми летітимем і я проситиму м'яса – давай мені води, а проситиму води – годуй мене м'ясом.

Спорядився юнак в дорогу, як навчила його птиця Симруг, а тоді пішов до падишаха та й каже:

– Тату, хотів би я полетіти з птицею Симруг на свою батьківщину та перевезти сюди матір і красуню пері, синам же бая та купця – помститися. Чи дозволиш мені кілька днів помандрувати?

Відпустив його падишах, сів юнак птиці Симруг на спину, й вона знялася в небо.

– То як, видно землю? – запитала птиця Симруг у Юнака.

– Так, вона ніби покрішка казана, – одказує він.

Летять далі, й коли птиця просить м'яса, удовенко її напуває, коли ж просить води – дає їй м'яса. Довго летіли. Аж птиця Симруг і сіла на крутій горі та й каже:

– Бачиш оселю край села? То хатина твоєї матері, йди туди. – І дає йому ще чотири пір'їни.

– Погладиш себе по підборіддю оцією пір'їнкою – станеш сивим дідусем. Проведеш по обличчю оцим – знову станеш

молодим, як тепер. А третя пір'їнка на те, щоб ти погладив нею по очах свою матір – вона ж осліпла від плачу. А четверту пір'їнку спалиш, коли тобі скрутно буде, – я прилечу й зараджу твоєму лихові.

Попрощався юнак з птицею і пішов до своєї хати, а дорогою погладив себе пір'їною по підборіддю й став сивим дідом. Прийшовши до рідного порога, привітав стару матір. І вона відповіла йому, й гадки не маючи, що це її син. Тоді юнак погладив її по очах пір'їною, і вона знову побачила білий світ. Розповіла йому про все, що їй причинилося, а він і питає:

– А чи впізнала б ти свого сина, якби побачила?

– Аякже! Чи ж я б не впізнала своєї дитини!

Вийшов тоді юнак з хати, провів пір'їною по своєму обличчю й знову зробився молодим.

Тільки став на порозі, як мати крикнула:

– Синочку мій, це ж бо ти!

Обняла вона його й розповіла про синів купця та бая.

Взяв тоді юнак гостру шаблю й каже:

– Скоро я, матусю, повернуся.

А сам пішов до сина бая, потім і до сина купця, покарав їх і забрав у них свою пері й багатство дева. Тоді дістав пір'їну птиці Симруг, спалив її, і птиця в ту ж мить прилетіла до нього. Склав на неї юнак усі девові пожитки, посадив свою матір та красуню пері, й полетіли в країну названого батька. Птиця Симруг швидко перенесла їх туди. Подякував удовенко й відпустив її. А потім одружився з пері, й гуляли в нього на весіллі сорок днів і ночей.

* *Пехлеван* – борець, дужа людина (туркм.).

* *Шахзаде* – син шаха (перськ.).

Джерело: <https://derevo-kazok.org/udovenko-turkmenska-kazka.html>

Троє псів і вовк

(таджицька народна казка)

Якось троє псів загледіли вовка й кинулись до нього. Той бачить, що непереливки, і навтікача. Собаки за ним. Довго вони його ганяли. І таки вовк ухоркався. Насилу винесли його ноги на крутий пагорб – сів, відхекується.

Аж ось і пси. Повернувся він до них та й каже:

– Стійте! Чого ви женетеся за мною?

Почувши таке, собаки тільки сторопіло закліпали очима.

– Ти чий? – питає вовк чорного пса.

– Вівчарів, – одказує той.

– Так-так! А ти чий? – киває на білого.

– Різників.

– Ага! Ну, а ти ж чий? – глипнув вовк на жовтого пса.

– Я гончарів, – промимрив той.

Подумав трохи вовк, та й повів таку мову:

– Ти чорний, маєш повне право ганятися за мною, бо я з'їв у твого хазяїна кілька овець.

Ти, білий, теж маєш право.

У твого хазяїна я попотягав уволю тельбухів та кісток.

А чого гнався за мною ти жовтий псуро? Я ж не їм гончаревих мисок і глечиків!

Почув це жовтий пес та й посунув додому.

«Чи варто було стільки часу ганятися за вовком через якісь там кістки й тельбухи?» – знерішувився білий пес і теж дав драла.

Чорний лишився сам. «Хіба я впораюся з таким дужим звіром?» – зметикував він і собі навітки.

А мудрий вовк подивився глузливо вслід недоумкуватим псам та й подався своєю дорогою.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/troye-psiv-i-vovk-tadzhicka-kazka.html>

Королевич Мирко

(українська народна казка)

Раз у дуже далекому краї жив собі король. У нього були три сини, красні хлопці, як дуби. Лиш дивитися на них!

Тішився король із своїх синів, але й журився, бо все думав, котрому із них передасть корону.

Спершу хотів проголосити наслідником старшого, бо за законом так і мало бути. Далі подумав, що най буде королем найменший, Мирко, бо він наймудріший. А потім йому забаглося передати державу середущому.

Та дарма було королеві сушити собі голову, бо на його державу напав цар-песиголовець із величезним військом. Дикі песиголовці перебили воїнів, спустошили країну, а білу челядь і дітей забрали у полон.

У цій страшній війні й сам король загинув. Врятувалися лише його сини, бо вони мечами прорубали собі вихід крізь вороже військо й поховалися у лісі. Правда, коні під ними попадали постріляні, але хлопці живі, здорові zostалися.

Заходили все глибше і глибше у ліс, а як уже не могли йти, бо їх застала ніч, посідали на траву й поснули. Коли пробудилися, сонце вже було високо. Вони почали радитися, що тепер робити. Лишилися самі – ні няня, ні мами, ні домівства, ні держави.

Дорадилися, що йдуть далі лісом. Пішли і натрапили на стару дорогу. А лісові кінця-краю не видко. Все дикіший, густіший, страшніший.

Аж ось дійшли на таке розпуття, де дорога розходилася на три боки. Посідали собі, відпочили, і старший брат сказав:

– Тут треба розлучитися, бо інакше не вийдемо з лісу.

Вирішили, що старший піде правою дорогою, середущий – середньою, а найменший – лівою. Тут, на розпутті, стояв старий дуб, набагато вищий від усіх дерев у лісі. Старший брат глянув на дуба:

– Давайте ваші білявчата (хустинки)!

Узяв від них хусточки, виліз на самий верх і там прив'язав.

– Браття, будемо блудити по білому світу, та хто із нас зостанеться живий, най усе подивиться на дуба. Чия хусточка буде біла, той живий і здоровий. А чия буде у кров'яній барві – той потрапив у біду, і тому треба спішити на поміч.

Розлучилися брати і рушили кожний своєю дорогою. Як блудили старші, не будемо тепер говорити. Розкажемо, що сталося з найменшим.

Мирко довго йшов через ліс і вийшов на галявину. А серед галявини стояв замок, де не було живої душі. Але хтось недавно був, бо все стоїть в порядку, на своєму місці. Блудячи по палацу, трапив Мирко і до їдальні, де на широкому столі лежала всяка добра їжа й напої. Полічив Мирко тарілки – обід на дев'ятох, але якісь завеликі порції.

Чується, що страви парують, а ніде нікого. Почекав, обдивився й сів собі до столу. Наївся, напився. Побачив постелі – і їх було дев'ять – та й ліг собі трохи відпочити.

Та не встиг полежати, бо надворі щось так згриміло, аж мури

затряслися. Схопився Мирко, побіг до вікна, дивиться – коло брами стоять дев'ять розбійників. Старший з них ударив ногою у ворота, і залізна брама відразу розчинилася.

Розбійники вступили у двір, рушили до палацу. Тепер Мирко зрозумів, у чий замок потрапив. Але вже ніколи тікати. А куди сховатися? Шмигнув під постіль, притаївся.

Старший завітрив тут чужу людину і закричав:

– Браття, хтось є в нашому палаці!

– Правда... Хтось тут мусить бути, вже й до їжі брався, – закричали й інші.

Глянули під постіль і побачили Мирка:

– Ану, вилазь! – заревіли. – Як ти смів сюди зайти?!

Витягли хлопця й одразу впізнали, бо й вони допомагали песиголовцям у війні й запам'ятали, як Мирко рубав ворогів шаблею.

– Настав твій кінець! – сказав старший розбійник, витяг шаблю й нараз відрубав йому голову.

Посікли Мирка на кавалки і через вікно викинули на двір.

Сіли розбійники до столу, їли-пили, бенкетували до пізньої ночі, а тоді полягали. Спали, доки сонце не загріло на пупець. Тоді пробудилися, поснідали й знову – на розбій.

Коли настала тиша, з корчів вилізла гадина з дівочою головою, притяглася до місця, де лежав порубаний Мирко, склала тіло докупи й помастила живлющою водою. Хлопець одразу ожив і зробився в десять разів сильнішим і гарнішим. У ту ж мить на дівці гадиняча шкіра облупилася до попідплеч. З'явилися у неї і руки. Та доки хлопець роздивлявся, нікому було й подякувати – дівка втекла у корчі, щоб її ніхто не побачив.

Зайшов Мирко до палацу, наївся, напився й чекає розбійників, щоб з ними поборотися. А вони вернулися уже понадвечір. Побачили хлопця і – здивовано:

– Воскрес той, котрого порубали ми! Ану до нього!

Почалася бійка. Розбійників дев'ять, а Мирко один. Обступили його зі всіх боків і кінець кінцем забили. Посіченого на шматочки викинули через вікно на двір.

Їли, пили, гуляли й полягали спати. Вранці знову зібралися з дому. Коли настала тиша, гадина-дівка витяглася з корча, посклала порубане

тіло, помастила живлющою водою, й Мирко ожив у десять разів сильніший і кращий.

Дівка сховалася в траву, а гадиняча шкіра з неї облупилася уже до колін.

Гей, а Мирко ледве дочекався вечора, аби зіткнутись з ворогами. Увечері вернулися розбійники, і знову почалася страшна бійка. Мирко сміливо нападав, чотирьох поранив, але й цього разу перемогли його. Порубали і через вікно викинули на двір. А самі, як звичайно, їли, пили, гуляли й полягали спати.

Коли рано розбійники пішли собі геть, дівка-гадина знову зібрала Миркове посічене тіло, красно його склала, помастила живлющою водою, і хлопець ожив. І тої ж хвилини гадиняча шкіра з дівки зовсім спала, й вона стала такою красунею, якої Мирко ніколи не бачив. Тепер уже не ховалася від нього, підійшла і каже:

– Чудуєшся? Та не чудуйся, я тобі все розповім. Не завжди я гадиною повзала. Колись була чистою душею. Мій батько правив державою, та оці розбійники напали на нас, моїх родичів повбивали, а палац спалили. Мене служниця заклала: аби доти совалася по землі, доки комусь тричі життя не збережу. Я тебе вже тричі воскресила. Ти тепер сильніший від розбійників і маєш перемогти їх. А як ні – обоє помремо, бо я тебе не лишу.

Зрадів Мирко. Завів дівчину до палацу. Наїлися, напилися і радяться, що мають робити.

Хлопець надумав боротися не лише силою, а й хитрістю. Замкнув залізну браму, міцно стис у руці шаблю і чекає.

Розбійники здалеку побачили, що Мирко не сам, а з дівчиною.

– Погляньте, – сказав старший, – хто легіня воскресив! Тота панна, котра зосталася жива, коли ми повбивали її батька й матір і знищили їх державу. Але тепер уже не врятується!

І кинув булавою із такою силою, що глибоко зарилася в землю.

– Ходіть ближче, ходіть! – гукнув хлопець.

Вхопив булаву, жбурнув межі велетнів-розбійників й одним махом убив чотирьох, бо булава важила мало що не тонну.

Гей, розсердився старший велетень. Схопив булаву і так нею гримнув у залізну браму, що пробив діру: один чоловік спокійно міг пролізти.

Мирко прискочив до воріт і, коли крізь дірку ліз розбійник, шаблею відтяв йому голову. Так по черзі усіх порубав. Старший крізь дірку не поліз,

а перескочив через браму. Але й Мирко не ловив гав – відтяв голову й старшому.

Так Мирко знищив усіх дев'ятьох. Дівчина радісно прибігла до нього, обняла й каже:

– Тепер ми до смерті лишимося вкупі!

– Так і буде...

Зайшли у палац, а там – що лиш їм душа забагла! Всього доста.

Веселилися, гуляли. І час минав швидко, як вода тече.

Але настав край і веселому життю. Це сталося так. Проходжувалися якось у саду. Нараз Мирко став як стовп, дивиться на одне місце.

– Що з тобою? Чому зажурився? – питає дівчина зі страхом. – Може, ти вже мене розлюбив?

– Люблю тебе й задоволений усім, лише журюся, бо мушу тебе залишити.

– Ой, чому мусиш мене залишати? – перелякалася вона.

– Глянь туди далеко... Чи видиш те дуже високе дерево?

– Виджу, виджу...

– А на його верхівці чи видиш три хусточки?

– Виджу... Дві з них червоної барви, а одна біленька.

– То знай: оті криваві означають, що мої брати в біді, а біла хусточка моя. І їх були білі, а тепер червоні... Межи нами є така угода: якщо хто потрапить у біду, треба поспішати йому на допомогу. Криваві білявчата кличуть мене на поміч братам!

Дівчина трохи заспокоїлась:

– Якщо межи вами є така угода, я тебе не спиняю.

Тоді Мирко приготував на дорогу їжу. Взяв із собою й пса – адже кожний із братів мав коло себе цього вірного слугу, з котрим не розлучався.

Коли розлучалися, дівчина дала Миркові пляшечку із живлющою водою:

– Бережи сю пляшечку. Вона буде тобі у пригоді.

Сховав Мирко дарунок, вирушив у путь і доти не став, доки не дійшов до високого дуба. Дивиться – справді, його хустка біла, а з інших кров капає.

І зразу рушив дорогою, котрою пішов середущий брат. Йде, йде і понад вечір дійшов до того місця, де дві дороги з'єдналися й далі знову

лиш одна вела.

– Ага, – думає собі, – тут путі зійшлися, тут і мої брати, напевно, зустрілися і звідси разом пішли далі. Піду і я туди.

Почало смеркатися. Мирко розклав собі вогонь, повечеряв і переночував, а рано скоро в дальшу путь. Іде, йде... А лісові кінця-краю нема. Дорога вже така вузька, що ледве її видно – не возова, а пішник (стежка).

Коло полудня натрапив на маленьку хижку. Заглянув у віконце, а хижка порожня, немає нікого, а коло хижі прив'язані пси обох братів.

– Но, – думає собі, – раз тут їхні пси, то й вони десь близько. Може, полюють. Буду їх чекати.

Мирко розклав вогонь, відрізав солонини, настромив на рожен і пече.

Поїв, напився води, а братів нема й нема. Де ж це забарилися? Нараз чує – на дубі хтось стогне:

– Йу-у-у-й, як я змерзла! Йу-у-у-й, як мені студено!

Глянув Мирко вгору, а на самому вершку сидить старе бабище й дрижить.

– Гей, бабо, як вам студено, то ходіть погрітися.

– Йу-у-у-й... боюся, що твої пси мене покусують. Але знаєш що? Я кину тобі волос, поклади його в огонь, а тоді я спокійно зійду.

– Но, дай сюди той волос, – сміється Мирко.

Баба кинула волос, і він поклав його на вогонь.

Волос згорів, і баба тої ж хвилини так, як кішка, спустилася з дуба, а пси навіть хвостом на неї не махнули, ніби закам'яніли.

Тоді стара побігла до хижі й скоро вернулася з рожном. На рожен настромила якесь паскудне жабище й хоче його пекти.

Мирко пече солонину, а баба – жабу-кропаню. Пече, пече. А раптом схопилася і лягнула Мирка по очах жабою, коли вже та розпечена була, аж з неї текло.

– Гей, стара відьмо, – розсердився Мирко, – зараз тобі кінець!

І вихопив шаблю. А шабля нараз перемінилася на дерев'яну. Баба скочила на ноги й каже:

– Кінець, настав кінець! Айбо не мені, а тобі! Ти згубив моїх дев'ятьох синів, а я двох твоїх братів. Тепер твоя черга!

Мирко кличе псів, а пси наче камінні, не рухаються.

– Біда, – думає хлопець, – ця відьма справді хоче мене стратити. Коби

не ганьба, втік би.

Але почуває, що й ноги вже ніби приросли до землі – не може рушитися з місця.

А баба знову побігла до хижі, взяла ножище такий, як коса, й іде до нього, говорячи:

– Молися, Мирку, бо настала твоя остання хвилина. За своїх дев'ятьох синів хоч вас трьох уколошкаю, га-га!..

І все ближче, ближче із ножищем... Вже на десять ступнів була від Мирка, як він згадав за живлющу воду.

– Ану, спробую...

Нараз витяг із кишені пляшечку і тої ж миті, коли баба підняла ножище, бризнув на псів водою. А пси всі три разом скочили на відьму, звалили на землю. Крапля живлющої води упала на шаблю, і та нараз сталася такою, як була.

– Но, тепер молися ти, стара, – прийшла твоя остання година! Говори, де поділа моїх братів?!

– Йой, Мирку. Я тобі скажу, айбо уже пізно: вчора я твоїх братів порізала. Держала їх три дні заморожених, щоб намучилися добре. А коли ти вирушив їм на допомогу, я їх знищила.

– І де ж ти їх погребла?

– Покажу, але накажи псам, щоб не чіпали мене.

Мирко відкликав псів і баба встала на ноги.

– Ходи за мною...

І повела до п'ятого дерева, де закопала Миркових братів. А пси весь час пильнують її.

– Гребі землю! – наказав Мирко.

І мусила руками вигребти убитих. Мирко побризкав на братів живлющою водою, й вони нараз воскресли.

– Ой, як довго ми спали! – сказали брати.

– Ой, довго... Спали б ви до Страшного суду, коли б я сюди не потрапив.

Брати розглянулися довкола й побачили бабу. Тоді відразу згадали, що із ними сталося. Старший брат схопив шаблю й одним махом відтяв відьмі голову. Порубали її на шматки й спалили на терновому вогні.

Як відьму спалили, в лісі прояснилося. З лісу стало місто, з'явилися люди. Все звільнилося з-під закляття...

Мирко розповів братам, що із ним було, як він ходив по світу.

Тепер усі троє рушили до палацу, де Мирко лишив свою дівчину. Коли прийшли до того палацу, з'явилося місто. На вулицях, у будинках повно людей. Всі веселі, радіють. Світ ожив...

Скоро справили весілля. Прийшли гудаки (музèки), гостину зробили, що і старі люди таку не пригадують. Десь за два тижні свадьбували, танцювали...

Мирко перебрав державу в свої руки. Зібрав сильне військо й повів його на песиголовців.

Розбив песиголовців, а їх царя взяв у полон.

Як скінчилася війна, Мирко так поділив землі: старшому братові лишив вітцівщину, середущому – край, завойований від песиголовців, а собі – жінчину державу.

Ще й днесь живуть, як не повмирили.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/korolevich-mirko-ukrayinska-kazka.html>

Розум старого батька

(туркменська народна казка)

Було таке чи й не було, а жив собі колись один падишах. І наказав він, щоб усі його підлеглі відводили старих німечних людей в пустелю й там кидали їх напризволяще. А в одного падишахового нукера був дуже-дуже старий батько. Посадив юнак батька на спину та й поніс у пустелю... Ніс-ніс, аж стомився. Тоді взяв та й сів на горбочку. Коли це старий батько як засміється.

– Чого це ти, батьку? Я тебе несучу в пустелю, а ти смієшся? Чому б це?

– О, синку, згадав я ті роки, коли й сам був молодий і теж ніс свого батька в пустелю. Навіть на цьому самому горбочку відпочивав. Тепер і мій ряд настав. Недарма кажуть: «Дійшла черга до собаки, дійде й до вовка». Постарієш – понесе й тебе син у пустелю. Ось чому я засміявся.

– Ой, тату, тоді я не покину тебе в пустелі, – сказав син і, взявши батька на плечі, поніс його додому. А там сховав його в скрині, замкнувши віко. Випускав батька звідти тільки тоді, коли довкола не було людей.

Нагодує, напоїть та й знову ховає.

Аж це скликає падишах своїх нукерів та й загадує їм:

– Збирайтеся в похід, я вирушаю до джерела Земзем, щоб напиться цілющої води.

Прийшов додому юнак та й хвалиться батькові новиною, а той і мовить:

– Слухай, сину, пильно, що я тобі казатиму. Зробиш, як я пораджу, то знайдеш джерело Земзем.

– А чи не краще, якби й ти в скрині помандрував із нами?

– Гаразд, – відповідає батько, – але тоді захопи з собою рибину, бика й кавунового насіння.

Захопив син із собою, що батько загадав, та й вирушили в похід.

От пройшли вони чималу путь, кілька разів уже й заночували в дорозі. Коли це батько й каже:

– Сину, незабаром пустеля, а у вас вода вже ось-ось закінчиться. Випусти тоді наперед бика і йди за ним. У тому місці, де бик почне копирсати рогом землю, ставай копати – там буде вода.

От ідуть вони далі, аж падишах і питає юнака:

– А нащо ти ведеш бика?

Юний нукер і одказує:

– Коли в нас не стане води, він нам знадобиться.

Невдовзі падишах із нукерами досягли пустелі, і така їх стала мучити спрага, що хоч помирай.

Випустив тоді юнак наперед бика, і де той почав копирсати рогом землю, заходився копати з товариством криницю. І скоро звідти потекла вода. Побачив це падишах та тільки подивував.

А товариство напилосся води, відпочило та й знову в дорогу. Батько й каже синові:

– Тепер висип у розливу воду кавунове насіння. Коли повертатимемося, якраз кавуни поспіють.

Син так і вчинив. Поїхало товариство далі. Якогось там дня старий батько й каже:

– Сину, вже незабаром вода Земзем. В тому місці, куди ми їдемо, сорок джерел, але цілюща вода тільки в одному з них. Люди питимуть з першого-ліпшого джерела, а ти спершу впускай туди рибину – в якому вона оживе, в тому б'ють ключі цілющої води Земзем. Ти сам напийся і в дзбан набери.

І справді, невдовзі приїхали вони до сорока джерел. Кинулися люди тамувати спрагу, де кому забаглося, тільки юний нукер спершу пускав у воду рибину. Аж це в одному джерелі вона ожила та так і вислизнула з юнакових рук. Напився тоді нукер цілющої води ще й у глек набрав.

Стали повертатися падишах із почтом додому. Мандрували вони, мандрували та й прибилися знов до того місця, де посіяв колись юнак кавуни. Глянув падишах, що лежать довкола кавуни, та ще й великі, і здивувався без міри. А товариство набрало кавунів та й рушило далі.

Коли це досягли вони такого місця, де за туманом і сонця було не видно. Батько й каже юнакові:

– Бери, сину, стільки каміння, скільки спроможешся, та й сідай на верблюда. А те каміння, що лишиться долі, штурхни ногою та й примов: «Того, що взяв, – мало, але й те, що лишилося, – теж абищиця!»

Юнак так і зробив. Підняв із землі три каменюки та й поклав на верблюда. Товариство стало глузувати, мовляв, чи він не здурів.

Здивований падишах тільки подивився, а коли товариство щасливо доїхало додому, викликав він юною нукера й став розпитувати про все, чому сам стільки разів дивувався.

– О падишах, – відповів юнак. – Я розповім усе, якщо ти мені пробачиш.

– Я дарую тобі твою провину, – відповів падишах.

Тоді юнак почав:

– Падишах, яюсь я ніс свого батька в пустелю, але стомився й сів відпочити. Тут мій батько й каже: «Коли я ніс свого батька, щоб покинути його в пустелі, то відпочивав теж на цьому самому місці». Жаль мені стало старого батька, забрав його додому та й сховав. А коли ти оголосив похід до джерела Земзем, батько й порадив мені: «Візьми з собою бика, рибину й кавунового насіння». Лаштуючись у похід, я посадив батька в скриню і взяв із собою. Виконуючи всі його поради, я врятував наше товариство від смерті.

– Гаразд, – одказав падишах, – але що ти взяв тоді, як все довкола оповив був туман?

– А ось те каміння, що я захопив із собою, – показав юнак падишахові три камені. – Оцей камінь – щире золото, другий – перли, а третій – діамант.

Здивувався падишах ще дужче, але з того часу заборонив відводити старих людей в пустелю.

* *Нукер* – озброєний слуга, охоронець ханів, баїв (туркм.).

* *Земзем* – джерело в місті Мекка, воду якого мусульмани вважають цілющою.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/rozum-starogo-batka-kazka.html>

Чому олень уникає ведмежого сліду

(ескімоська народна казка)

Дуже давно ведмідь мав красиві роги, а олень був безрогий. Ох і пишався ж Кайна своїми рогами! Бувало, хвалиться:

– Ні в кого немає таких розкішних рогів, як у мене.

Одного разу прийшов до нього олень та й каже:

– Позич мені свої роги на три дні: хочу женитись, а з такою оздобою найкраща наречена за мене піде.

Дав йому ведмідь свої роги, а сам думає:

«Зовсім легенькою зробилася голова. Мабуть, безрогим краще жити».

Минуло три дні. Зібрався олень іти до ведмедя борг віддавати. Раптом його побачили вовки і помчали за ним. Кинувся олень тікати. Біжить, роги за спину закинув, очі примружив, від наглої смерті рятується, швидше од вітру мчить. Вовки давно відстали, а він оглянутись боїться, чимдуж утікає. Нарешті знесилів, зупинився, увесь тремтить. Відсапнув трохи, озирається: в незнайомі місця забрався.

«Що ж його робити? – думає олень, – Піти назад по своїх слідах – станеш здобиччю вовків, залишити роги в себе – перед ведмедем соромно, подумає, що зумисне обдурих його».

А ведмідь почекав іще днів два та й звик жити з легкою головою. Але ще й зараз він зупиняється іноді, головою праворуч – ліворуч крутить, пригадує, яким був колись.

На оленя ведмідь не сердиться, але рогатий цього не знає і старається уникати ведмежих слідів.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/chomu-olen-unikaye-vedmezhogo-slidu.html>

Гриць і змія

(українська народна казка)

Був собі селянин багатий і в нього був синок Гриць. І померли старі обоє разом. Грицеві вже було літ сімнадцять од роду. Попродав він усе чисто – на гроші перевів і землю, і город, і худобу. Купив собі коня, дав півтори тисячі, і сідло, і зброю на коня, купив ще шаблю, рушницю-дубельтівку, попрощався із слободою зі своєю, сказав:

– Прощайте, слобожани!

І поїхав собі в далекі краї та й заїхав у степ на саме безлюддя, що й дороги не знайде, днів десять у степу блукав. І просить Бога, щоб дав йому смерть, або щоб звір з'їв абощо. Слухає, аж щось гукає, слухає – голос християнський. Потім під'їжджає ближче – гукає. І спіткнувся кінь, став.

Кінь стоїть. А то гукає змія із ями.

– Витягни мене, Грицю, із ями із горлатої.

Устав він, подивився і думає, що то яка-небудь жінка, аж то гадина в ямі.

– Як же я тебе буду витягувати, як я тебе боюся?

– Подай мені кінець гарапника, так я ухоплюсь, то ти мене і витягнеш.

Схопився він із коня, подав гарапника, вона ухопила ротом за кінець. Він злякався і шарпнув її так, що на півгона упала вона від нього. Як упала, так і перетворилася на панну таку, що ні здумать, ні згадать, хіба в оцій казці сказать. Прийшла:

– Здрастуй, – говорить, – Грицю!

За руку порукувались, поцілувались.

– Слава Богу, і де ти взявся, що ти мене вицупив із ями? Ну тепер, Грицю, чи ти хочеш, щоб я тобі була жоною чи сестрою?

А Гриць подумав: як же я із змією оженюся? Та й каже:

– Будь мені сестрою.

Поцілувались.

– Ну, ріж з правої руки мізинця, щоб я поссала твоєї крові, а ти моєї. Тепер ми будемо рідні, од сієї крові ти мені брат, а я тобі сестра.

Ідуть собі, на руки поводи накинули і речі різні говорять. Довго-недовго йшли, відкрилась дорога. Ідуть знов дорогою, довго-недовго, а тут видно табун коней – очима не доглянеш, таке велике, нема йому краю.

– Чиє то видно стадо коней, сестро, велике таке?

– То, – говорить, – брате, моє стадо.

Поминули те стадо і йдуть, йдуть, йдуть собі, розмовляють різні речі собі. Пройшли верстов дві знов од того табуна. Стоїть знов череда така, що й очима не зоглянеш.

– Чия то, сестро, череда така, що й очима не зоглянеш?

– Се, – каже, – моя череда.

І думає Гриць своєю головою: «Лучче була б вона моєю жоною, як сестрою, така вона багата!»

А потім питає:

– Чий ото степ, що я їхав десятеро діб, а не знайшов ні доріжки, нічого, поки аж тебе не знайшов?

– То усе, брате, мої степи.

Ну ідуть, розмовляють. Поминули череду, аж відкривається отара овець така, що й очима не можна зоглянути.

– Чия ж то отара?

– У мене, – каже вона, – 50 тисяч отари.

Поминули отару, ідуть собі знов. Видно дерево здалека велике.

– Що то видно за дерево оддалеку велике?

– То, брате, мій сад, там, за деревами, мої будинки. От недалеко, верст зо п'ять.

Приходять вони до її дому, парканом дім обгороджений, будівлі триповерхові, фарбами різними покриті, усякими мережками, кружечками вироблені, зеленими, чорними і різними фарбами. Підходять до воріт, одчиняє ворота сестра. Одчинила, ввійшли, зачинила. Повели коня на конюшню. Вона сказала конюхам:

– Поставте коня у стайні, годуйте його добре.

Брата бере за руку – пішли у кімнати.

Входять, а там одинадцять дівчат за столом сидять. Шиють.

Вітаються:

– Здрастуйте, дівчата!

– Здрастуй, молодче!

– Ні, – каже дівчина, – се не молодець. Звіть його братом. По мені він і вам брат.

Посадили його за стіл, давай пити, гуляти. І вони йому дуже раді, не знають, як його годувати і де його посадити.

– Підем, – каже дівчина, – у мій сад.

Пройшли по першій лінії гонів, лежить поперек лінії залізна кочерга.

Переступила вона і каже братові:

– Візьми оцю кочергу і скинь її з лінії, бо вона мені набридла – усе іду й усе спотикаюсь.

Ухопився він за ту кочергу, так і не зсунув із місця ніяк, така вона важка.

– Е, – каже дівчина, – яка у тебе мілка сила, як ти по світах їздив з такою силою мілкою?

– Мені, сестро, не попадалось ні з ким биться, так у мене і сила така. Така ж є, яку Бог дав.

Переступили ту кочергу, пішли по саду, по лініях усіх.

Він погостював у сестри днів десять. Знов пішли гуляти по саду, тією лінією. Лежить та кочерга знов.

– Зверни, – каже дівчина, – брате, ту кочергу хоч із лінії.

Схопився він, так не двигне ніяким робом із місця.

Пішли по саду, погуляли, входять у кімнати. Давай вона сестер просить, щоб дати братові силу таку, як у них є.

– Треба, сестри, старатися з усіма силами і братові дати силу таку, як у нас є.

І сіли вони усі дванадцять прями зараз фунтовий льон. Попряли починки по два, давай зараз снувати і на верстат накидати і ткати.

Накинули і виткали, і дванадцять квіток золотих нашили на сорочці. За ніч за одну усе зробили: дванадцять сил богатирських дали йому.

А вранці він вбрав ту сорочку і сестра сказала:

– А підемо ще, брате, гуляти у сад у мій.

Усі вони ідуть дванадцять. Дійшли до тієї кочерги – лежить та кочерга поперек лінії.

– Візьми, брате, оцю кочергу, одкинь з доріжки.

Береться він за кінець. Як схопив, як кине ту кочергу, так вище дерева полетіла.

– Спасибі, брате, – каже сестра, – що ти оту кочергу із доріжки скинув. Вона мені набридла – я забуду та усе на неї спотикаюсь.

Побув він ще днів десять.

– Ну, сестро, пора мені од вас їхати.

– Куди ж ти поїдеш?

– А куди Бог дасть.

– Я тебе оженю. У мене всього багато, землі багато, худоби багато.

– Ні, – каже, – дякую, сестро, не хочу.

– Ну, що ж ти, брате, думаєш їхати од мене, а в тебе нема й коняки доброї.

– Ні, мій кінь добрий дуже.

– А піди, брате, попробуй свого коня.

Пішов він на конюшню, давай гладить коня свого. Погладив по спині долонею, так на коліна кінь і сідає, не здержить його руки.

– Ну, справді, не годиться мій кінь.

– Ну, де ж, сестро, узяти мені коня?

– Та ж ти видів: у мене багато коней, то, може, вибереш собі якого?

Зараз вийшла, богатирським посвистом свиснула, заревіла земля, гуде табун коней, влетіли в загін, а вона узяла й двері зачинила.

– Іди, брате, тепер вибирай собі коня, якого знаєш.

Пішов він у загін, давай вибирати коні. Ті брикаються, він узяв за гриву – кінь упав, узяв за ногу – упав. І скільки штук перебрав – не годиться жоден.

Виходить і каже:

– Погані коні усе у тебе, сестро, негодні.

– Негодні треба випускати.

Узяли випустили ті коні. Свиснула вдруге богатирським посвистом, біжить другий табун, прямо в загін. Зачинила і ті.

– Ну, іди, брате, вибирай ще собі коня.

Пішов він знов вибирати, перебирав, перебирав, виходить:

– Сестро, забарився я, ніяк не знайду собі коня.

– А, брате, спотикав ти того, що посередині загону у болоті стоїть?

– Е, то такий, що не вибереться з болота.

– А піди того попробуй.

Підходить він до того, бере його за гриву. А той як рвоне, як візьме носити його по загону! Вона сміється:

– Держи, брате, не подайся.

Удержав, подали йому уздечку. Узяв, уздечку на коня одягнув, повели на конюшню, поставили у стайні. Погодували коня з місяць, очистили його.

– Ну, сестро, пора мені від'їздити від вас.

Попрощався він із сестрами, вивели вони коня, осідлали:

– Ну, як оженишся, брате, не довіряй жінці і не кажи, що у тебе є, а сієї сорочки не скидай, бо як скинеш, то так ти і загинеш.

І сказала дівчина коню:

– Оце твій господар, щоб ти йому вірив. Коли господаря хто уб'є і можна буде вирватись, то ти, коню мій добрий, щоб ти тоді до мене явився.

Дали дівчата братові шаблю булатну і піку та сказали:

– Як ти, брате, звелиш, так кінь тебе і нестиме, чи поверх дерева, чи в плін (на рівні) дерева, чи поверх комишу, чи по землі, чи як знаєш.

Вирядився звідти. Поїхав за тридев'ять земель у десяте царство, в інше государство. Доїздить у місто велике. Чує – дзвониться, аж земля гуде. Наближається, ще дужче чути. Ще ближче – чути. Ще поближче – так реве, що він собі вуха позатикав.

– А то, – каже, – й голову розірве.

В'їхав у місто і на обидва боки дивиться. Хати бачить, а людей не видно. Дзвони ревуть все одно. Проїхав містом з верству, дивиться у двері – дід ходить. Приїздить до діда:

– Здрастуйте, – говорить.

– Здрастуйте, – відказує, – ви купець, добродію, чи хто?

– Як назвете, так і буде! Що воно за знак, що ніде людей не видно, чому такі дзвони б'ють?

– То, – каже, – у нас людоїд оселився і виїв уже два повіти людей у нашому царстві. І мають йому дати царівну на пожирання, то оце й дзвонять, може, Бог змилосердиться.

– Якби він у мої руки попався, то я би його нагодував! Не схотів би він царівну їсти.

У діда була кобилка, то він залишив того молодця у хаті, а сам на кобилку та до царя.

– Отак і так, ваша світлість, Бог приніс з чужої землі такого молодця, що може людоїда погубити.

Тут цар сказав, щоб запрягли коні у коляску, бере діда і їдуть до нього. Приїхали. Вбігає цар у хату. Вітається.

– Звідки ви, пане лицарю?

Він розказав.

– Ви можете убити людоїда?

– Можу.

– Просимо, пане лицарю, до мого палацу.

Коли приїхали, Гриць звелів:

– Коня до стайні поставте. Щоб йому було сіно, овес, вода постійно.

Як увійшли до палацу, цар показав свою доньку і сказав, що Гриць візьме її за дружину, якщо переможе людодіда.

– Чи згодна ти, донько? – спитав цар.

– Як не згодна? Хіба краще йти на пожирання, чи йти за християнина, що Бог приніс у наше царство?

Сіли, поїли добре. Підходить той час, що вести чи везти до людодіда дочку.

– Збирайтеся усі, конче до світа, щоб ви виділи, як я його буду погубляти.

Виїхали потім і стали за півгони од нори усі городяни.

Бере Гриць царівну за руку, одводить до нори ближче.

– Виходь, – говорить парубок, – людодіде, ось царівна на пожирання.

Людодід побачив царівну і зараз вискочив. Як вискочив він, хлопець його пікою ударив, а той і впав.

– Оце тобі, – каже хлопець, – царівна.

Заревів людодід усією силою, і давай хлопець його шаблею булатною сікти так, що усі городяни здивувалися і настрахалися.

Хлопець з людодіда голову зняв, убив його, посік, склав у купу, підпалив і попіл розвіяв.

– Дивись, – говорить, – жоно моя, що я зробив людодідові. Щоб ти мене поважала, як мужа, бо я тебе од смерті одблагав.

Повернулися у місто і давай гулять, що Господь приніс з чужої землі такого молодця, який людодіда погубив.

Відгуляли весілля і живуть. Половину царства цар одписав зятеві, а по смерті царя хлопець став і сам царем.

І жили вони років із двадцять, і не було у них дітей, то взяли собі на виховання сироту. От він виріс, і красивий такий, що у всіх царствах красивішого того приймака не було. І цариця полюбила того приймака. Давай вона допитуватися у свого чоловіка:

– Чого ти тієї сорочки ніколи не скидаєш?

– Я, – каже цар, – так звик. Вона завжди біла, біліша, ніж ті, що ти даєш, так і не треба скидати.

– Мій батько, – каже вона, – по три рази на день міняв сорочки, а ти і за вік своєї не скинеш.

І так вона вчепилася в нього, щоб скинув, що він таки взяв і послухав її. Як скинув, цариця зараз узяла, на другі двері подала ту сорочку

приймакові, а той зараз на себе її одягнув. І як одягнув, зараз за шаблю і входить у кімнату до царя. Увійшов і каже:

- Здорові були, батечку, будем битися чи миритися?
- За що ж нам битися, синку?
- А ось за що!

Та як ударить шаблею – посік-порубав і сказав:

– Зав'яжіть його в мішок та прив'яжіть його коневі до хвоста та й пустіть.

От кінь вибіг у поле, а там і полетів та ірже так, що дівчина-гадюка почула і вигукнула:

- Нема, – каже, – сестри, нашого брата.

Повибігали усі і дивляться. Кінь добігає, перед ганком спустився, став. Дівчата мішок той відв'язали од хвоста.

- Се наш брат рідний.

Внесли мішок до хати, постелили килим, поскладали кості і зцілющою водою змили. Годин за три ожив Гриць.

- Де то я? – каже.

А сестра йому:

– Ой, брате, заснув би ти навіки. Я ж тобі наказувала, щоб ти сорочки не скидав, а ти не послухав.

По обіді вийшли вони в сад. Лежить там кочерга, що й тоді лежала.

- Візьми, брате, оцю кочергу, скинь її з дороги.

Він кинувся, так не зрушить із місця.

- А що, брате, оддав силу своїй жоні?

- Дайте мені, сестри, такого здоров'я, як ви мені колись дали.

– Було б берегти те, що тобі дали. Бог не дає два рази здоров'я. Як ми віддамо своє здоров'я, то самі залишимось без здоров'я. Ми тобі свого не дамо, а ти своє загубив. А я тобі, брате, дам мудрощів та хитрощів таких, що ти їх не загубиш на своєму віку.

Входять у кімнати, одчиняє шафу, бере каламарчик (пляшечку), наливає і дає випити.

Як він випив, вона сказала:

- Ну, брате, чим ти хочеш перекидатися – конем чи птицею?
- І тим і тим.

Побув він три доби та став прощатися.

- Ну, сестри, буду я одряджатися у своє царство.

Вивели вони йому коня і він поїхав:

– Неси мене, коню Добряне, у моє царство!

Кінь його й поніс у те саме царство і у те місто, де цар живе. Іде містом красною вулицею і бачить, що у дворі ходить міщанин дід старий. Привітався.

Дід одвів його в хату. Бабка щось невесела. Сльози течуть у бабки. Ходив-ходив цар по хаті й питає:

– Чому ви, бабко, невеселі? Чи помер у вас син, чи дочка?

– Я, – каже, – плачу про наше нещастя. У нас кобилка лоша скинула (народила мертве).

– А дайте, – каже цар, – я піду подивлюсь, може, вона приведе друге.

Пішли, подивились.

– Не журіться, діду, вона, – каже, – буде сюю ніч з лошам таким, що ви ніколи не бачили.

Увійшли в хату. Дід хвалиться:

– Оце купець говорить, що наша кобилка сюю ніч буде з лошам.

Посадили його за стіл. Пообідав, подякував. Пішов прогулятись. Увечері вони полягали спати. А він коня свого пустив у луги. Спав не спав, устав.

– Дякую вам, діду й бабо.

І пішов собі.

Пішов він до кобилки, перекинувся лошачком – золота шерстинка, срібна шерстинка, золоте копитце, срібне копитце.

Пішов дід кобилці їсти класти, аж те лоша біля неї грає, що дід і злякався, як його побачив. Зараз побіг та бабу покликав.

– Подивися, яке лоша наша кобилка вивела, такого і в усіх царствах нема!

Пішли вони, подивилися на те лоша.

– Бери тепер, діду, кобилку й веди на базар да продай, за що хто дасть, а то цар візьме задурно.

Дід вивів кобилку на базар. А там зустрічає його сам цар-приймак з жандармами і питає:

– Де ти, діду, такого лошачка узяв?

– Вивела, ваша світлість, моя кобилка.

– Ти, діду, не продаси те лоша мені?

– Продам.

– Що тобі за нього?

– Як з вас, то п'ять тисяч дайте і досить.

Вийняв той цар гроші, дав дідові і забрав лоша та звелів забрати в конюшню, а сам пішов хвалитися цариці.

Якраз на воротах стояла найголовніша служанка Оляна. Вона побачила те лоша і пішла за ним у конюшню. От лоша й питає її:

– Чи ти знаєш, Оляно, хто я?

– Ні.

– А пам'ятаєш першого царя? Оце ж я. Ти знаєш, що мій приймак мене посік, але мене оживили. Запам'ятай, коли будуть у мене стріляти, вмочи хустинку у мою кров, закопай ту хустинку в саду і там яблуня виросте. І як будуть яблуню рубати, візьми трісок і однеси на ріку й кинь. І тікай тоді відсіля, щоб тебе ніхто й не бачив.

Тим часом цариця забажала на лоша подивитися. Вивели його на волю. Цариця глянула й скрикнула:

– То не лоша, а мій перший чоловік. Вкопайте серед двору стовп і прив'яжіть його, а тоді з гармат розбийте його на дрібен мак.

Так вони й зробили, а служанка вмочила хустинку та в саду закопала. А вранці вийшов приймак у сад і побачив яблуню, а на ній яблука золоті та срібні.

Приходить до цариці:

– Іди, жінко, подивись, яка у нас яблуня взялася.

Подивилась вона:

– Се, – каже, – не яблуня, а мій перший чоловік. Візьміть порубайте і коріння повитягайте, спаліть і попіл розвійте.

Стали рубати. Тут служанка та ходить. Набрала трісок, пішла до ріки та й кинула їх. Яблуню порубали й спалили та попіл розвіяли.

Минула ніч, як з яблунею покінчили. Вранці узяв цар рушницю і пішов до ріки. Аж Оляна несе воду відтіля.

– Ідіть, – каже, – до того місця, де ми воду беремо, там така птиця, що я і зроду не бачила такої.

Повернув він туди, прийшов до того місця, прицілився, аж вона тікає. Скинув він чоботи і давай брести, щоб так її вхопити руками, брів, брів, і торкає вже ту птицю, так рукою не втримає, пір'я слизьке.

Вернувся. Вирішив він роздягнутися, скинув одяг на березі і знову у воду побрів до птиці. А та все далі відступає, аж заманила його на глибину,

а тоді стріпонула крилами, злетіла вгору, впала на берег і на чоловіка перетворилася. І тоді цар в ту сорочку з дванадцятьма квітками вбрався і каже:

– А що, синку, будем битися чи миритися?

Та схопив шаблю й зарубав приймака. А тоді прийшов у палац та як гукне:

– А де ж тут моя душогубиця?

Зайшов у палати, а вона трясеться.

– То так ти мені відплатила! Виведіть її в сад!

Там він її і скарав. А за жінку взяв собі Оляну.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/gric-i-zmija-ukrayinska-narodna-kazka.html>

Жменя

(грузинська народна казка)

Був собі чоловік та жінка, а такі убогі, що тільки й мали горщик квасолі. Можна б ізварити, так солі нема. Ото молодиця й каже:

– Іди, чоловіче, до міста й купи жменю солі.

– Коли я забуду, – каже їй чоловік.

– То йди дорогою та й прибалакуй: жменя, жменя..

Пішов той чоловік купувати солі. Іде, аж бачить ходить по полю чоловік, розсіває зерно й примовляє:

– Тисяча, з одного тисяча.

А той іде дорогою та й горлає:

– Жменя, жменя!

Розгнівався сівач. Він просить, щоб одне зернятко дало тисячу, а той «жменя» валує. Наздогнав дядька та й відлупцював.

Чоловік і питає:

– За що ти мене б'єш, ледь не вбив?

– За те, – каже сівач, – що я прошу з одної зернини тисячу, а ти жменю!

– А як же я мав казати?

– З одного тисяча, з одного тисяча. І я б тоді подякував.

Пішов дядько далі. Аж в одному селі похорон, небіжчика несуть. Ото підійшов до них чоловік та й кричить:

– З одного тисяча, з одного тисяча.

Як підхопилися родичі, як почали дядька лупцювати. Молотили вже, молотили, аж стомилися.

Тоді чоловік і питає:

– За що ви мене вбиваєте, може, я не так сказав? То що я мав сказати?

– А ось як. Треба було підійти, скинути шапку та й сказати: «Дай боже, щоб це у вас уперше було й востаннє». Ото ми тебе й пошанували б.

Поплівся дядько далі. Аж це поїзд весільний їде. Зняв чоловік шапку та й кричить:

– Дай же боже, щоб було це у вас вперше й востаннє. Як ухопили його бояри, товкли вже, товкли, аж кулаки заболіли. Тоді дядько й питає:

– Чим же я не догодив вам, що мало не вбили мене? Як мене навчили, так я й сказав.

А бояри йому:

– Ти б же, телепню, скинув шапку та й крикнув: «Доброго здоров'я молодому!»

Плентається дядько далі, а боки болять, доторкнутися не можна. А все-таки думає: «Що ж його сказати, як хто стрінеться?»

Коли це бачить, ловець підкрадається до голубів, які сидять край дороги. Скинув дядько шапку та як загорлає:

– Доброго здоров'я молодому!

Голуби тільки пурх та й полетіли. Заскреготів зубами ловець та й ну молотити дядька рушницею, замалим душі не витрусив.

– Правди ти не маєш за собою, насилу вимовляє дядько,– Що я тобі зробив, що ти мене так б'єш? А що ж мені треба було чинити?

– Нічого не треба було кричати,– каже йому мисливець,– а нагнутися та нищечком і пройти. Голуби тебе б не побачили, а ти цієї рушниці.

Нагнувся дядько та почвалав далі. А четверо селян загубили капшук грошей та й шукають. Бачать, аж якийсь чоловік нищечком попід тином скрадається. Ухопили його ззаду за манаття та й гнітять:

– Гей ти, злодюго, знайшов капшука та й ховаєшся!
Тусали вже його, тусали, що наледве ноги додому притяг.
А вже чого люди не наскладали, то вдома жінка додала.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/zhmenja-gruzinska-kazka.html>

Шаман і мисливець

(ескімоська народна казка)

В одному селищі жив шаман. Дуже багатий був. Навіть не знав, чого йому ще треба. Усього мав доволі. А найбільше було в шамана злості. Доньку мав найвродливішу. Багато хоробрих мисливців через неї загинуло. Ніхто на ній женитися не міг, бо ніхто не міг зробити того, що вимагав батько.

Коли вже зовсім не стало женихів у дівчини, прийшов один дужий мисливець з іншого селища. Зайшов до шамана в ярангу та й каже:

– Віддай мені доньку за жінку. Я найкращий мисливець. У мене їй добре буде.

Шаман запитав:

– З чого це видно? Риба теж каже, що краще за всіх співає. Тільки ніхто її не чув. Доведи.

– Що я повинен зробити?

– У морі є нерпа. Наче місяць її шкура. Світло від неї довкола. Убий ту нерпу і принеси мені. Тоді я віддам тобі доньку.

Пішов мисливець у море на великій байдарі. Сам пішов. Довго шукав ту нерпу. А її ніде не видно. Уже подумав, що обдурив його шаман. Раптом побачив – далеко в морі вогонь горить. Наче місяць у воду впав. Підплив він до того місця ближче – побачив нерпу. Це від неї таке світло йшло. Не помітила нерпа мисливця. Саме відпочивала, не сподівалася, що в ті місця хтось прийде.

Розмахнувся мисливець. Кинув великого гарпуна. Закричала нерпа...

Притягнув мисливець нерпу шаманові. Усі люди на березі зібралися – на нерпу прийшли подивитися. Прийшов і шаман. Зрадів, що таку нерпу одержав, а сам думає, що б його ще від мисливця за доньку зажадати. От він і каже:

– Хороший ти мисливець. Гарну нерпу вбив. Тільки моя донька

найвродливіша серед дівчат, а нерпа є ще краща. Золота, як сонце, гаряча, як вогонь. Добудь її, тоді й женись.

Нічого не сказав мисливець. Знову поліз у байдару і вийшов у море. Заплив ще далі, ніж тоді, коли шукав першу нерпу. Раптом йому жарко стало. Наче сонце над морем зійшло. Від яскравого світла очима не можна дивитися. Намочив він водою обличчя, руки й тіло, щоб не палило їх. Потім заплющив очі. Так і рушив уперед. У найжаркіше місце кинув гарпуна. І враз зробилося йому холодно. Розплющив очі – не видно нічого. Темно. Потім щось потягнуло його байдару під воду. Тоді він набрав повні легені повітря і пірнув разом з байдарою. Протягла його нерпа під водою і знову виринула. Не втопився мисливець. І цю нерпу вполював. І її у се-лице до шамана приволік.

Що тут робитимеш! Довелося шаманові віддати мисливцеві доньку за жінку. Лютує шаман. Йому здається, що міг би й більше взяти за доньку.

Минув якийсь час. Шаман покликав мисливця та й каже:

– Ти вже одружений. У тебе найвродливіша жінка. Не личить їй на таких оленях їздити. Іди в череду пастухом і виведи таких самих місячних і сонячних оленів, як ті нерпи.

Розсердився мисливець:

– Я не пастух, а мисливець. Не можу оленів виводити.

Тоді схопив його шаман і посадив у яму, в якій зберігають м'ясо. Ще й великим каменем причавив.

Сидить мисливець у ямі і думає, що ж його зробити.

Коли всі поснули, до нього прийшла жінка, шаманова донька. Відсунула камінь, випустила чоловіка. Потім сказала:

Зараз іди он за ту сопку. Там побачиш велику череду. Пастухові скажеш: «Мене Місяцева дочка прислала. Веліла забрати свого оленя». Він дасть тобі місячного оленя. Тоді перейди ще одну сопку. Там другу череду побачиш. Скажи тому пастухові, що Сонцева донька послала тебе по свого оленя. Він оддасть тобі сонячного оленя. Після того не гаючись іди з цими оленями сюди,

бо якщо пастухи дізнаються, що ти їх обдуриш, – уб'ють. Ті олені – брат і сестра. їх давно розлучили. Вони дуже зрадіють, що знову будуть разом. Допоможуть тобі.

Одягнувся мисливець у новий одяг. Пішов туди, куди звеліла жінка. Зробив усе, як вона казала. Узяв обох оленів і подався з ними додому.

Мчить мисливець тундрою. Праворуч од нього світло Місяця, ліворуч од нього світло Сонця. Права рука мисливця змерзла від місячного оленя, а лівій руці гаряче від сонячного.

Раптом чує – женуться за ним. Тоді сонячний олень сказав:

– Тримайся за наші роги. Ми вітром полетимо. Не наздоженуть.

Схопився мисливець за роги оленів, і ті помчали.

Як вони бігли – невідомо, бо ніхто не встиг побачити.

Примчали до шаманової яранги. Вийшов він. Не знає, на якого оленя раніше дивитися, – такі гарні були. А мисливець з дружиною до своєї яранги пішли.

Минув іще рік. Набридли шаманові олені. Покликав він мисливця. Знову каже йому:

– Вполюй мені моржа, в якого ікла завбільшки з велику ярангу. Не роздобудеш такого моржа – уб'ю тебе.

Що тут робити! Попрощався мисливець із жінкою.

– Дарма, – сказав, – Уполюю йому такого моржа.

Тільки від цього гірше буде.

Пішов він у море. Довго не повертався. Де був – невідомо. Скільки був – невідомо. Усі думали, що загинув. Тільки шаманова донька ждала чоловіка. Нарешті, він повернувся. Моржа приволік такого, що ледве в селищі помістився. Кожне ікло того моржа було завбільшки з велику ярангу.

Шаман, коли побачив таке диво, аж підстрибнув на radoщах. Сказав:

– Коли вже ти добув такого моржа, знайди різьбяра, який би на моржевому іклі вирізьбив таке, чого і я не знаю.

Засміявся мисливець:

– Це неважка справа. Я сам вирізьблю.

А як закінчив роботу, показав шаманові.

Подивився шаман. Усе було на цьому іклі. Усе він зрозумів. Тільки останнього малюнка не зрозумів шаман. Тоді він спитав:

– А це що?

– Це кит. Є такий морський звір.

– А це що?

– Це я намалював те, що з нього можна зробити.

– Приведи мені цього кита.

Подумав мисливець і згодився.

Приволік кита мисливець у селище. Здивувалися люди. Ніколи в тому селищі кита не бачили.

Шаман подивився і сказав:

– Тепер зроби з нього те, що намалював. Тільки спершу розкажи, що будеш робити.

Мисливець відповів:

– Усіх нагодую. Збудую ярангу, зроблю нарти, приманку для звірів зроблю.

Від жадібності шаманові аж дух перехопило, слова вимовити не може. Тільки рукою махнув: мовляв, роби, що сказав.

Розібрав мисливець кита. З ребер ярангу і нарти зробив, усіх людей у селищі нагодував, ще й про запас яму м'яса наклав. Почали з тундри звірі до тієї ями приходити. Звірі приходять, а мисливець б'є їх. Багато набив.

Потім прийшов до шамана і сказав:

– Бач, скільки я добув з одного кита. Не простий то кит. Хто такого кита здобуде, той найбагатшим стане. Найбільшу силу шаманську матиме. Там залишився ще один такий кит. Досить його тільки побачити, як одразу всі духи підкоряться. Дізнався я, що він зараз спить. Хочу піти подивитись на нього. Хочу стати головним шаманом.

Аж затремтів шаман од заздрощів. Навіть курити перестав. Думає, як би обдурити мисливця. Як самому на того кита подивитися. Потім спитав:

– А далеко той кит?

Мисливець прикинувся простачком. Сказав шаманові:

– Зовсім близько. Треба тільки сісти на байдару без весел. Потім відштовхнутися від берега і сказати байдарі: «Неси мене до головного кита». Після того треба бити в бубон, співати тих шаманських пісень, які співають, ідучи на полювання. Байдара сама понесе до того кита. А коли подивишся на кита, враз дужим станеш. Тоді духи самі принесуть здобич у ярангу.

Мисливець подумав трохи і сказав:

– Я, мабуть, спершу відпочину, а тоді вже піду в море.

«Хай іде, – зрадів шаман, – поки він спатиме, візьму його байдару, сам поїду того кита дивитися. Головним шаманом стану. Усі будуть мене боятися».

Так і зробив. Мисливець пішов до себе, а шаман забрав його байдару, подався на ній у море без весел. Там почав співати своїх шаманських

пісень. Підхопили байдару хвилі і понесли в море. Співає шаман і думає, що байдара несе його до головного кита. Далеко заплив. Уже не повернеться назад.

А мисливець з дружиною добре зажили без нього.

І людям у селищі стало краще без шамана.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/shaman-i-mislivec-eskimoska-kazka.html>

Дівчина і місяць

(бурятська народна казка)

Була колись дівчина-сирота. Люта мачуха цілісінький день лаяла її, ганяла, передихнути не давала. Тільки й чула сирітка:

– Ану, біжи туди! Ану, зроби оце!

І так з раннього ранку до пізнього вечора.

Якось послала мачуха бідну сирітку на річку по воду. Прийшла дівчина до річки, набрала повні відра й пішла назад.

А сили в неї немає. Ступить крок, поставить повні відра на землю й стоїть... Довго додому йшла.

А мачуха бігає по юрті, лютує:

– Де ж вона ділася? Чом так довго не вертається? Нарешті вибігла з юрти, побачила вдалині сироту й ну галасувати й лаятись!

– А щоб тебе сонце й місяць ухопили та до себе забрали!

Ледве гукнула це – з неба справді стали спускатися сонце й місяць. Побачила їх дівчина, страшенно злякалася й схопилася рукою за кущ верболозу.

Аж тут коло неї опинилися сонце й місяць. Сонце хотіло було забрати дівчину до себе, але місяць каже йому:

– Ти по небу вдень мандруєш, а я вночі. Мені самому так сумно й нудно... Віддай дівчину мені!

– Твоя правда! – каже сонце, – Тут і сперечатися нема чого... Бери

дівчину!

Зрадів місяць, підхопив дівчину-сироту разом з коромислом, відрами й кущем верболозу й злетів високо-високо.

І досі, як глянеш на місяць, побачиш на ньому дівчину з відрами й коромислом. Стоїть і тримається рукою за кущ.

Джерело: <https://derevo-kazok.org/divchina-i-misjac-burjatska-kazka.html>